

حقوقی مشورې او تفسیري نظریې

تفسیرها، نظریه ها و مشوره های حقوقی

د اساسي قانون پر تطبيق د څارنې خپلواک کمیسیون د اساسي قانون د احکامو له اړخه د راتوکیدلو مسائلو د حل له پاره د کمیسیون قانون د ۸ او ۹ مادو د حکمونو پر اساس د ۱۳۹۰ کال په نهو میاشتو کې لازم وړاندېزونه، حقوقی مشورې او تفسیري نظریې وړاندې کړي دي چې دلته یې بشپړ متن درنو لوستونکیو ته وړاندې کوو.

کمیسیون مستقل نظارت بر تطبيق قانون اساسی، به منظور حل مسائل ناشی از احکام قانون اساسی، متکی بر مواد ۸ و ۹ قانون این کمیسیون، در نه ماه سال ۱۳۹۰ خویش نظریه های تفسیری، مشوره های حقوقی و پیشنهادات لازم را ارائه کرده است که اینک در این بخش، متن کامل هر یک از آنها برای اطلاع عموم، تقدیم خوانندگان عزیز می شود.

۲۸ مه شمېره: ۱۳۹۰/۳/۵

شماره: ۲۸ ۱۳۹۰/۳/۵

د جمهور رئیس له خوا پر اساسي قانون ولاړ نظام د دفاع له پاره د لازمو تصمیمونو د نیولو په اړه د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون حقوقي مشوره

مشوره حقوقي کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی در مورد اتخاذ تصمیم لازم توسط رئیس جمهور جهت دفاع از نظام مبتنی بر قانون اساسی

د مشورې لنډیز:

- ۱- د اوسنی معضلي د حل له پاره د درې گونو قواو د گډې ناستې جوړول؛
- ۲- ملي شورا ته د اساسي قانون د ۶۴ مادې د ۱۱ او ۱۲ فقرو او د ۱۵۷ مادې د ځینو مندرجو ذواتو ورپیژندل؛
- ۳- ملي شورا ته د تصویب له پاره د هېواد د سیاست د اساسي کړنو استول؛
- ۴- د امنیتي او دیپلوماتیکو ارگانونو پر وړاندې د وسله وال تاوتریخوالي پر وړاندې د مبارزې له پاره د لازمي لارښوونې صادرول؛
- ۵- د اساسي قانون د پلوي ځواکونو دیوالي او اتحاد او د خلکو د باور راجلبولو له پاره د لازمو تدبیرونو نیول؛
- ۶- د اساسي قانون د (۸) مادې او (۶۴)، (۶۶) او (۹۰) مادو د ځینو فقرو د حکمونو د تطبیق په اړه د لازمو تدبیرونو نیول.

د مشورې متن:

د ۱۳۸۲ کال لویې جرگې له خوا مصوب اساسي قانون په یو زیات شمېر موادو کې زموږ هېواد سیاسي، اقتصادي، کلتوري او ټولنیز نظام اساسات تنظیم او تسجیل شوي دي. ځکه چې د دغه قانون لومړۍ ماده په ښکاره ډول حکم کوي: «افغانستان، خپلواک، واحد او

خلاصه مشوره

۱. تدویر جلسه مشترک مسئولین قوای ثلاثه در مورد حل معضل فعلی؛
۲. معرفی بعضی از ذوات مندرج فقره های ۱۱ و ۱۲ ماده ۶۴ و ماده ۱۵۷ قانون اساسی به شورای ملی؛
۳. ارسال خطوط اساسی سیاست کشور جهت تصویب به شورای ملی؛
۴. اصدار هدایت لازم در زمینه مبارزه با خشونت های مسلحانه به ارگانهای امنیتي و دیپلوماتیک؛
۵. اتخاذ تدابیر لازم در زمینه اتحاد و همبستگی نیروهای طرفدار قانون اساسی و جلب اعتماد مردم؛
۶. اتخاذ تدابیر لازم در زمینه تطبیق احکام ماده (۸) و بعضی از فقره های مواد (۶۴)، (۶۶) و (۹۰) قانون اساسی.

متن مشوره

قانون اساسی مصوب لویه جرگه سال ۱۳۸۲ اساسات نظام سیاسي، اقتصادي، فرهنگي و اجتماعي کشور ما را در مواد متعدد آن تنظیم و تسجیل کرده است. چنانچه ماده اول این قانون به صراحت

نه بیلدونکي اسلامي جمهوري دولت دي» حکم می کند که: «افغانستان دولت په همدې ډول د دغه قانون د څلورمې مادې لومړۍ فقره داسې صراحت لري: «په افغانستان کې ملي حاکمیت په ملت پورې اړه لري چې په مستقیم ډول یې په خپله یا یې دخپلو استازیو له لارې عملي کوي».

سریره پر دې د اساسي قانون پنځمه ماده داسې څرگندونه کوي: «د دې اساسي قانون او نورو قوانینو د حکمونو تطبیق، له استقلال، ملي واکمني او ځمکنۍ بشپړتیا څخه دفاع او د هېواد د امنیت او دفاعي قابلیت تأمین، د دولت له اساسي وظایفو څخه دي».

د هېواد اساسي قانون اتمه ماده د بهرني سیاست په اړه داسې صراحت لري: «دولت د هېواد خارجي سیاست د خپلواکۍ، ملي گټو او ځمکنۍ بشپړتیا په ساتلو، نه مداخلې، بڼه گاونډیتوب، متقابل احترام او د حقوقو دبرابري پر بنسټ تنظیموي».

د اساسي قانون ۶۶ ماده د هېواد جمهور رئیس ته دنده سپاري چې د دغه اساسي قانون د مندرج واک په اعمالولو کې د افغانانو لوړ مصلحتونه رعایت کړي.

په همدې ډول د اساسي قانون په ۸۱ ماده کې راغلي: «د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت ملي شورا د ستر تقنیني ارگان په توگه د افغانستان د خلکو د ارادې بنسټکارندویه ده او د ټول ملت نماینده گي کوي. د شورا هر غړي د رأي د ښکاره کولو په وخت د افغانانو عمومي مصلحتونه او لوړې گټې د خپل قضاوت مدار ټاکي».

افغانان د نافذه اساسي قانون د تصویب له حکم می کند که: «افغانستان دولت جمهوري اسلامي، مستقل، واحد و غیر قابل تجزیه می باشد».

به همین ترتیب فقره اول ماده چهارم این قانون چنین صراحت دارد: «حاکمیت ملی در افغانستان به ملت تعلق دارد که به طور مستقیم و یا توسط نمایندگان خود آن را اعمال می کند».

علاوټاً ماده پنجم قانون اساسی مشعر است: «تطبیق احکام این قانون اساسی و سایر قوانین، دفاع از استقلال، حاکمیت ملی و تمامیت ارضی و تأمین امنیت و قابلیت دفاعی کشور از وظایف اساسی دولت می باشد».

در عرصه سیاست خارجی ماده هشتم قانون اساسی کشور چنین صراحت دارد: «دولت سیاست خارجی کشور را بر مبنای حفظ استقلال، منافع ملی و تمامیت ارضی و عدم مداخله، حسن همجواری، احترام متقابل و تساوی حقوق تنظیم می نماید».

ماده شصت و هشتم قانون اساسی، رئیس جمهور کشور را مؤظف می سازد تا در اعمال صلاحیت های مندرج این قانون اساسی، مصالح علیای مردم افغانستان را رعایت کند.

هكذا در ماده ۸۱ قانون اساسی: «شورای ملی جمهوری اسلامی افغانستان به حیث عالی ترین ارگان تقنینی مظهر اراده مردم آن است و از قاطبه ملت نمایندگی می کند. هر عضو شورا در موقع اظهار رأی، مصالح عمومی و منافع علیای مردم افغانستان را

وخته تر اوسه پورې ډیرې بڼې لاس ته راوړنې لري، د خلکو اقتصادي وضعیت بڼه والي موندلي، د دولت د درې گونو قواوو د ادارو د فعالوالي په لاره کې، د جمهوري ریاست او ملي شورا ټاکنو تر سره کیدل، ښوونه او روزنه، لورې زده کړې، مخابرات، عدلي او قضائي سیستم، د بیان او مطبوعاتو آزادي او داسې ډېرې نورې بریاوې یې په برخه شوي دي.

د ملت له دغو ټولو هیلو سره سره، د افسوس ځای دي چې په دې وروستیو کې د اساسي قانون پر بنسټ ولاړ نظام او د هغه لاس ته راوړنې چې د دغه هېواد د میلیونونو شهیدانو او معلولینو د وینو په قیمت لاس ته راغلي، په خطر کې اچول شوي. د دولت له درې گونو ارگانو سره د خلکو واټن زیات شوي او په بېلا بېلو ټولنیزو، سیاسي او اقتصادي برخو کې یې ډېرې اندیښنې زیږولي دي.

د هېواد روان وضعیت تر ډېره د دولت د درې گونو قواوو تر منځ له شته کړکېچ څخه سرچینه اخلي چې په پایله کې یې ډېر امنیتی گواښونه چې په ټولیزه توګه بهرني اړخ لري، د افغانستان خلکو او دولت ته متوجې کړي دي.

د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون د یو داسې بنسټ په توګه چې د اساسي قانون د احکامو د رعایت د څارنې دنده لري، د خپل ځانګړي قانون د ۸ مادې د ۳ جزء د حکم په رڼا کې اړینه ګڼي چې د اساسي قانون د حکمونو د تطبیق او څارنې او د اوسني وضعیت څخه د وتلو له پاره لاندې موارد د جمهوري ریاست محترم مقام ته

مدار قضاوت قرار می دهد». مردم افغانستان از زمان تصویب قانون اساسی نافذه تا کنون به دستاوردهای بسیار خوبی نایل شده اند؛ وضعیت اقتصادی مردم بهبود یافته است، در عرصه های فعال شدن ادارات قوای ثلاثه دولت، برگزاری انتخابات ریاست جمهوری و شورای ملی، تعلیم و تربیه، تحصیلات عالی، مخابرات، سیستم عدلی و قضایی، آزادی بیان و مطبوعات و غیره موفقیت های زیادی داشته است.

با تمام امیدواری های ملت، متأسفانه در این اواخر نظام مبتنی بر قانون اساسی و دستاوردهای آن که به قیمت خون میلیون ها شهید و معلول این کشور به دست آمده، در معرض خطر قرار گرفته است. فاصله ی مردم با اراکین ثلاثه دولت بیشتر شده و نگرانی زیادی را در موارد مختلف اجتماعی، سیاسی و اقتصادی به وجود آورده است.

وضعیت جاری کشور اکثراً از منازعه قوای ثلاثه دولت منشأ می گیرد و در نتیجه تهدید های امنیتی بیشتری را که عمدتاً بعد خارجی دارد، متوجه مردم و دولت افغانستان ساخته است.

کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی به عنوان نهادی که نظارت از رعایت احکام قانون اساسی را به عهده دارد به موجب حکم جزء سوم ماده ۸ قانون خویش لازم می داند که در راستای نظارت و تطبیق احکام قانون اساسی و به منظور بیرون رفت از وضعیت موجود، موارد ذیل را به مقام

وړاندې کړي:

- ۱- هیله ده چې د جمهوري ریاست محترم مقام به د دولت د درې گونو قواو د چارواکیو په ګډون یوه ګډه ناسته جوړه او د لانجې د حل او د نوموړیو قواوو د دوو اړخیزو همکاریو له پاره به لازم تصمیمونه ونیسي.
 - ۲- هیله ده د جمهوري ریاست محترم مقام به د ولسي جرګې د تأیید له پاره د اساسي قانون د څلور شپيتمې مادې د ۱۱ او ۱۲ فقرې او د ۱۵۷ مادې د ځینو مندرجو ذواتو د معرفي کولو په برخه کې پاملرنه کوي.
 - ۳- د جمهوري ریاست له لور مقام څخه تمه کېږي چې د اساسي قانون د څلور شپيتمې مادې د دویمې فقرې د حکم په رڼا کې د هېواد د سیاست اساسي کرښې ولسي جرګې ته د تصویب له پاره واستوي.
 - ۴- د وسله وال تاوتریخوالي پر ضد د مبارزې او امنیت د ټینګښت له پاره اړوندو امنیتي ارګانونو ته د وسله والو ځواکونو د سرقومندان په توګه د ښاغلي جمهور رئیس لازمي لارښوونې اړینې دي.
 - ۵- هیله ده چې د جمهوري ریاست محترم مقام به د اساسي قانون پر بنسټ ولاړ نظام څخه دفاع، د وسله وال تاوتریخوالي د مخنیوي، د سولې د ټینګښت او د تاوتریخوالي او افراطیت پر وړاندې مبارزې له پاره د ټولو پلوي ځواکونو د یووالي او پیوستون او د خلکو د باور جلبولو له پاره د اساسي قانون په چوکاټ کې لازم تدبیرونه ونیسي.
 - ۶- هیله مند یو چې د جمهوري ریاست محترم مقام به د اساسي قانون د ۸ مادې، د
- محترم ریاست جمهوري پیشنهاد کاند:
۱. توقع می رود که مقام محترم ریاست جمهوري جلسه مشترک مسئولان قوای ثلاثه دولت را دایر و تصامیم لازم جهت حل معضله و همکاری متقابل قوای مذکور اتخاذ خواهند فرمود.
 ۲. مقام محترم ریاست جمهوري در مورد معرفی بعضی از ذوات مندرج فقره های ۱۱ و ۱۲ ماده ۶۴ و ۱۵۷ قانون اساسی جهت تأیید به ولسي جرګه عطف توجه خواهند فرمود.
 ۳. مقام عالی ریاست جمهوري به موجب حکم فقره دوم ماده ۶۴ قانون اساسی، خطوط اساسی سیاست کشور را جهت تصویب به شورای ملی ارسال خواهند فرمود.
 ۴. هدایت مقتضی جلالتمآب محترم رئیس جمهور به عنوان قوماندان اعلاي قوای مسلح کشور به ارګانهای ذیربط امنیتی و دیپلوماتیک در تأمین امنیت و مبارزه با خشونت های مسلحانه لازمی است.
 ۵. انتظار برده می شود که مقام محترم ریاست جمهوري در زمینه اتحاد و همبستگی همه ی نیروهای طرفدار قانون اساسی به منظور دفاع از نظام مبتنی بر قانون اساسی، جلوگیری از خشونت های مسلحانه، دفاع از صلح، مبارزه با خشونت و افراط گرایی، کوشش مشترک و همگانی در جلب اعتماد مردم در چارچوب قانون اساسی تدابیر لازم اتخاذ فرمایند.
 ۶. امیدواریم که مقام محترم ریاست

۶۴ مادې د ۱۷ فقرې، د ۶۶ مادې د ۱ فقرې او د ۹۰ مادې د ۵ فقرې د مندرجو حکمونو د تطبیق له پاره لازم تدیرونه ونیسي.

په پورتني ډول د کمیسیون نظریات د کمیسیون د ځانگړي قانون د اتمې مادې د دویمې فقرې سره سم محترم مقام ته وړاندي کېږي.

دغه حقوقي مشوره د کمیسیون د قانون د(۱۵)مادې له حکم سره سم د عامو خلکو د خبرتیا له پاره د دولتي رسنیو له لارې خپریږي.

جمهوری در زمینه تطبیق احکام مندرج ماده ۸، فقره ۱۷ ماده ۶۴، فقره ۱ ماده ۶۶ و فقره ۵ ماده ۹۰ قانون اساسی تدابیر لازم را اتخاذ خواهند فرمود.

قرار شرح فوق نظریات کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی مطابق فقره ۲ ماده ۸ قانون کمیسیون به مقام محترم تقدیم است.

این مشوره حقوقی به موجب حکم ماده (۱۵) قانون کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی از طریق رسانه های دولتی به اطلاع عموم رسانیده می شود.

۲۹ مه شمېره ۱۳۹۰/۷/۱۷

شماره: ۲۹ ۱۳۹۰/۷/۱۷

د اساسي قانون له نظره د سلطاني موزيم د جوړولو په اړه د اساسي قانون پر تطبيق د څارني خپلواک کمیسیون حقوقي مشوره

د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت د ۲/۲۰/۱۳۹۰ نېټې د ۲۲۲ شمېرې مکتوب په ترڅ کې د اساسي قانون د (۹) مادې په رڼا کې د ښاغلي احمدشاه سلطاني له خوا د شخصي موزيم د جوړولو د جواز په اړه د اساسي قانون پر تطبيق د څارني د خپلواک کمیسیون نظر غوښتي وو، او روښانه کړې يې وه چې د دغه موزيم ډېرې شتمني تر خاورو لاندې آثار جوړوي.

کمیسیون د خپل ځانگړي قانون د (۸) مادې د دويمې فقرې د حکم پر اساس له اطلاعاتو او فرهنگ وزارت څخه د لازياتو توضيحاتو غوښتونکي شو. چې يو ځل يې د اطلاعاتو او فرهنگ وزير، دوه ځله يې د موزيمونو رئيس او يو ځل يې هم سلاکار وزير د کمیسیون په غونډه کې د گډون له پاره دغه کمیسیون ته راوبلل او د یاد موزيم په اړه يې چې د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت په هوکړه يې د ملي نگارستان په ودانۍ کې کار پيل کړي، وضاحت وغوښت. همدارنگه د کمیسیون د غړيو يو گډ پلاوي هم يو ځل له دغه موزيم نه ليدنه وکړه او له غوښتونکي شخص ښاغلي احمدشاه سلطاني سره يې په دې اړه خبرې اترې وکړې.

له دغو خبرو اترو او توضيحاتو څخه

نظريه حقوقي کمیسیون مستقل نظارت بر تطبيق قانون اساسی در مورد تأسيس موزيم سلطانی از نگاه قانون اساسی

وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ طی مکتوب شماره ۲۲۲ مورخ ۲۰/۲/۱۳۹۰ خویش، نظر کمیسیون مستقل نظارت بر تطبيق قانون اساسی را در مورد جواز تأسيس موزيم شخصی توسط آقای احمدشاه سلطانی در روشنایی ماده (۹) قانون اساسی مطالبه کرده است. ضمناً در متن این مکتوب تصریح شده است که بیشترین داشته های این موزيم را آثار زیر خاکی تشکیل می دهد.

کمیسیون مستقل نظارت بر تطبيق قانون اساسی به موجب حکم فقره دوم ماده (۸) قانون این کمیسیون خواهان توضیح بیشتر از سوی وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ شد. به این منظور، یک بار وزير محترم اطلاعات و فرهنگ، دو بار رئيس محترم موزيم ها و یکبار مشاور وزير در مجلس کمیسیون حضور یافتند و در مورد موزيم سلطانی که با موافقت وزارت اطلاعات و فرهنگ در تعمیر گالری (نگارستان ملی) این وزارت آغاز به کار کرده است، توضیح دادند. هم چنین هیئتی مرکب از اعضای کمیسیون یک بار نیز از این موزيم دیدار و با شخص متقاضی آقای احمد شاه سلطانی صحبت به عمل آوردند.

از مجموع این گفتگوها و توضیحات معلوم

معلومه شوه چې په سلطاني موزيم کې موجود آثار په غالب گومان افغانسان پورې اړوند تاريخي او کلتوري آثار دي چې د ياد شوي شخص د ادعاء پر بنسټ د هغه په واسطه په بهر کې پېرودل شوي او د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت په اجازه يې هېواد ته راوړي دي. په کوم ډول چې د اطلاعاتو او فرهنگ د وزارت په مکتوب کې راغلي دي، چې د هغوي په تعبير د دغو آثارو ډېره برخه کشف شوي او تر خاورو لاندې آثار تشکيلوي چې په اغلب گمان سره د دې آثارو ډېري برخه په هېواد کې د تاريخي او کلتوري اثارو د ساتنې قانون تر نافذيدو وروستی کلونو کې په ناقانونه ډول بهر ته قاچاق شوي وو.

پورتنيو مراتبو ته په پام سره د سلطاني موزيم د جوړولو جواز په اړه، لازمه ده چې د اطلاعاتو او فرهنگ محترم وزارت د لاندې قانوني حکمونو په رڼا کې لازم تصميم ونيسي: ۱. اساسي قانون په (۹) ماده کې لرغوني آثار د دولت ملکيت گڼل شوي دي، په دي

ماده کې له لرغونو آثارو څخه موخه په هغه ډول چې د تاريخي او کلتوري اثارو د ساتنې قانون په (۸) ماده کې صراحت لري، ټول هغه منقول او غير منقول تاريخي او کلتوري اثار دي، چې په افغانسان کې کشف شوي او يا تر ځمکې لاندې پټ وي. نو له دې کبله دغه اثار په هغو اثارو کې شاملېږي، چې کشف شوي نه وي، بلکې د شخصي کور او د شخصي خطي ليکنو په څير شخصي ملکيت

شد که آثار موجود در موزيم سلطانی به صورت اغلب آثار تاريخی و فرهنگي مربوط به افغانستان است که بنابر ادعای شخص نام برده در خارج از کشور توسط او خريداري و به اجازه وزارت اطلاعات و فرهنگ به داخل کشور منتقل شده است. همان گونه که در متن مکتوب وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ آمده است، بيشتري بخش اين آثار را آثار کشف شده و به تعبيري زير خاکی تشکيل می دهند. به احتمال اغلب، اکثر اين آثار در سال های پس از نافذ بودن قانون مربوط به حفظ آثار تاريخی و فرهنگي در کشور به صورت غيرقانونی به خارج منتقل شده اند.

با توجه به مراتب فوق در مورد جواز تأسيس موزيم سلطانی، لازم می دانيم که وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ در روشنايي احکام ذيل قانون اساسی و قانون حفظ آثار تاريخی و فرهنگي، تصميم لازم اتخاذ کند:

۱. در ماده (۹) قانون اساسی آثار باستانی ملکيت دولت دانسته شده است؛ مراد از آثار باستانی در اين ماده همان گونه که در ماده (۸) قانون حفظ آثار تاريخی و فرهنگي صراحت دارد کليه آثار تاريخی و فرهنگي منقول و غير منقول اند که در افغانستان کشف شده يا زير زمين پنهان باشد. بنابر اين شامل آثار تاريخی و فرهنگي که کشف نشده باشد، نظير خانه شخصی و نسخ خطی

گنجل کپیری چې دا ډول اثار د اساسي قانون د (۴۰) مادې او د تاريخي او کلتوري اثارو د ساتنې قانون په حکم کې شاملیږي البته دولت کولي شي چې دا ډول اثار د تاريخي او کلتوري اثارو د ساتنې قانون د (۱۷) مادې د حکم مطابق د عادلانه قیمت په بدل کې استملاک کړي.

۲. په اساسي قانون کې دولت د دولتي اموالو د خرڅلاو او خصوصي برخې ته د هغو له لېږد څخه د قانون د حکمونو په حدودو کې منع شوي نه دي. اما د قانون له حکمه پرته لکه څرنګه چې د اساسي قانون د (۶۶) مادې دویمه فقره صراحت لري، هیڅ دولتي چارواکي د دولتي مالونو د خرڅلاو او لېږد جواز نه لري. د اساسي قانون (۹) ماده حکم کوي چې د عامه اموالو څخه ساتنه او د ګټې اخستنې ډول د قانون له خوا تنظیمیږي. د دغې مادې د حکم پر بنسټ، د تاريخي او فرهنگي اثارو د ساتنې قانون وضع او تصویب شوي دي.

۳. د اساسي قانون له نظره نه شو کولي حکم وکړو چې د دولت د ملکیت په ساتنې سره یو نادولتي برخې ته د قانون په چوکاټ کې د تاريخي او کلتوري اثارو د ساتلو مدیریت سپارل په داسې بڼه چې د دغه اثارو د له منځه تللو لامل نه شي، منع دي.

۴. د تاريخي او کلتوري اثارو د سپارلو حقوقي چوکاټ چې د دولت ملکیت حسابیږي، په موجوده قوانینو کې خصوصي موزیمونو ته په پوره ډول روښانه نه دي؛ نو له دې کبله د سلطاني موزیم د بیلګې په پام کې

شخصی که ملک اشخاص باشند، نمی شود و این گونه آثار مشمول حکم ماده ۴۰ قانون اساسی و قانون حفظ آثار تاریخی و فرهنگی می شود. البته این گونه آثار را دولت می تواند مطابق حکم ماده ۱۷ قانون حفظ آثار تاریخی و فرهنگی در بدل قیمت عادلانه استملاک کند.

۲. در قانون اساسی دولت از فروش و انتقال اموال دولت به بخش خصوصی در حدود احکام قانون منع نشده است. اما بدون حکم قانون، همانگونه که از فقره دوم ماده ۶۶ قانون اساسی به دست می آید، هیچ مقامی مجاز به فروش و انتقال اموال دولتی نیستند. در ماده ۹ قانون اساسی حکم شده است که طرز استفاده و چگونگی حفاظت از اموال عامه توسط قانون تنظیم می شود. بر اساس حکم این ماده، قانون حفظ آثار تاریخی و فرهنگی وضع و تصویب شده است.

۳. از نگاه قانون اساسی نمی توان حکم کرد که واگذاری مدیریت و نگهداری آثار تاریخی و فرهنگی در چارچوب عقود قانونی به بخش غیر دولتی با حفظ ملکیت دولت بر آنها، در صورتی که به تخریب این آثار نیانجامد، ممنوع شده است.

۴. چارچوب حقوقی واگذاری آثار تاریخی و فرهنگی که ملکیت دولت به حساب می آیند، به موزیم های اختصاصی در قوانین موجود به قدر کافی روشن نیست و از این لحاظ تعدیل قانون حفظ آثار

تاریخی و فرهنگی، وضع و تصویب مقرر و طرز العمل‌های مناسب با توجه به نمونه موزیم سلطانی، لازم است.

۵. آثار موجود در موزیم سلطانی در صورتی که قبل از انتقال به موجب قانون در ملکیت دولت بوده باشد، همچنان ملک دولت محسوب می‌شود. بر این اساس کلیه آثار باستانی موجود در این مجموع، در صورتی که از سوی دولت به اتباع افغانستان فروخته نشده باشد و نسخ خطی که از موزیم‌های کشور سرقت و به خارج قاچاق شده باشد، ملک دولت به حساب می‌آیند. اما آثار غیر زیرخاکی که قبل از انتقال ملک اشخاص بوده باشند، چون شخص وارد کننده آن را خریداری کرده در ملکیت او قرار می‌گیرند. اما در نحوه حفظ و نگهداری، فروش مجدد و سایر موارد، مشمول احکام قانون حفظ آثار تاریخی و فرهنگی است.

۶. از نگاه قانون اساسی و قانون حفظ آثار تاریخی و فرهنگی دلیلی وجود ندارد که دولت و ممثل قانونی آن، ضمن حفظ مالکیت خود بر آثار زیرخاکی موجود در مجموعه سلطانی، نتوانند حفظ و مدیریت این آثار را در چارچوب یکی از عقود قانونی به شخص وارد کننده واگذار کند. اگر دولت بخواهد این آثار را از تصرف او خارج کند باید آن دسته از آثار غیر زیرخاکی را که ملک خود اوست مطابق حکم ماده ۱۷

نیولو سره له مناسبی مقررې او کړندودنو سره د تاریخي او کلتوري اثارو د ساتنې قانون تعديل، وضع او تصویب لازم دي.

۵. په سلطاني موزيم کې موجود اثار په هغه صورت کې چې تر لېږد مخکې د قانون له مخې د دولت ملکیت وو نو د دولت ملکیت حسابیږي. له همدې کبله په دغې ټولگه کې ټول موجوده لرغوني آثار، که چېرې د دولت له خوا د افغانستان پر اتباعو نه وي پرودل شوي او هغه خطي لیکنې چې د هېواد له موزیمونو څخه غلا او بهر ته قاچاق شوې وي، د دولت ملکیت حسابیږي. اما هغه تر خاورو لاندې اثار چې تر لېږدولو مخکې شخصي ملکیت وو دا چې واردوونکي شخص هغه پرودلي دي، د هغه ملکیت گڼل کېږي. خو د هغو د ساتلو ډول، له سره د هغو خرڅلاو او د هغو اړوند ټول موارد د تاریخي او کلتوري اثارو د ساتنې قانون په حکمونو کې شاملیږي.

۶. د اساسي قانون او د تاریخي او کلتوري اثارو د ساتنې قانون له نظره کوم دلیل وجود نه لري چې دولت او د هغه قانوني ممثل د خپل مالکیت د ساتنې په ترڅ کې ونه شي کولي د هغو تر خاورو لاندې اثارو ساتنه او مدیریت چې په سلطاني مجموعه کې موجود دي، د قانوني تړون په چوکاټ کې واردوونکي لوري ته وسپاري. که دولت وغواړي چې دغه اثار د هغه له واکه بهر کړي باید هغه ټولیز اثار چې تر خاورو لاندې څخه نه وي تر لاسه شوي، او د

هغه خپل ملک دي باید د تاریخي او کلتوري قانون حفظ آثار تاریخي و فرهنگي اثارو د ساتنې قانون د (۱۷) مادې د حکم مطابق استملاک کند و در مورد آثاری که ملک استملاک او د هغو اثارو لگښت چې د دولت دولت اند، مصارف ایشان را جبران کند. ملک دي، جبران کړي.

۳۰ مه شمېره: ۱۳۹۰/۷/۱۹

**د اعلی سیمین بارکزی روغتیایي وضعیت
ته د رسیده گي او د هغې د نسبي
پاکیزې قضیې له سره د پلټنې له پاره د
نوموړې د حقوقي ادعاء په اړه داساسي
قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون
حقوقي مشوره**

میرمن سیمین بارکزی د هغو نهوو کسانو له
پلې څخه ده چې د ټاکنو د وروستیو پایلو د
اعلان له مخې د ټاکنو خپلواک کمیسیون له
خوا یې د هرات د استازې په توگه د ولسي
جرگي غړیتوب تر لاسه کړ. خود نورو
نوماندو د نیوکو په پایله کې د ټاکنو
خپلواک کمیسیون په تصمیم د اکثریتو
رایو لرونکې ونه پیژندل شوه او دغه
کمیسیون د هغې په ځای یو بل شخص د
اکثریتو رایو لرونکې وپېژاند او ولسي جرگې
ته یې ور معرفي کړ.

خو میرمن بارکزی چې د رسنیو له لارې
یې خبرې خپرې شوي، دعواء لري چې د
هغې د استازیتوب حق له کوم قانوني دلیل
پرته د ټاکنو خپلواک کمیسیون له خوا
اڅېستل شوي او خپلې ټاکنیزې قضیته یې له
نوې سره د رسیده گي غوښتونکې ده تر څو
حقیقت روښانه او عدالت تأمین شي.

همدارنگه د عامې روغتیا د محترم وزارت
د دفتر ریاست د ۱۳۹۰/۷/۱۸ نېټې (۲۹۲۳۸)
شمېرې مکتوب مطابق چې کاپي یې دغه
کمیسیون ته رارسیدلې، میرمن سیمین
بارکزی د نه خوړو اعتصاب کړي چې له

شماره: ۳۰؛ ۱۳۹۰/۷/۱۹

**مشوره حقوقي کمیسیون مستقل
نظارت بر تطبیق قانون اساسی در مورد
رسیدگی به وضعیت صحی محترم
سیمین بارکزی و ادعای حقوقي وی در
مورد بررسی مجدد قضیه نسبي
انتخاباتی موصوفه**

خانم سیمین بارکزی از جمله نه نفری
است که به موجب اعلان نتایج نهایی
انتخابات توسط کمیسیون مستقل انتخابات
به عنوان نماینده هرات عضویت ولسی
جرگه را به دست آورد. اما به موجب
اعتراض کاندیدان دیگر، در نهایت بنابر
تصمیم کمیسیون مستقل انتخابات واجد
اکثریت آرا شناخته نشد و این کمیسیون
شخص دیگری را به جای او واجد اکثریت
آرا شناخت و به ولسی جرگه معرفی کرد.

اما خانم بارکزی مطابق آنچه از رسانه
های جمعی از زبان خود وی به نشر رسیده
است مدعی است که حق نمایندگی او بدون
دلیل از سوی کمیسیون مستقل انتخابات
سلب شده است و خواهان رسیدگی مجدد
قضیه انتخاباتی خویش می باشد تا حقیقت
روشن شده و عدالت تأمین شود.

همچنین مطابق مکتوب شماره (۲۹۲۳۸)
مورخ ۱۳۹۰/۷/۱۸ ریاست دفتر وزارت
محترم صحت عامه که کاپی آن به این
کمیسیون مواصلت کرده است، خانم
سیمین بارکزی دست به اعتصاب غذایی

زده است و این وزارت در مورد مریضی وی ابراز تشویش کرده و متذکر شده است که ایجاب تداوی عاجل داخل بستر را می کند. کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون

اساسی در روشنی مواد (۲۳)، (۳۳)، و فقره های ۱ و ۲ ماده (۵۰)، (۸۶) و (۱۵۶) قانون اساسی این موضوع را در مجلس فوق العاده مؤرخ ۱۳۹۰/۷/۱۹ خود که به ریاست محترم پوهاند گلرحمن قاضی برگزار شد، مورد بحث قرار داد و بعد از غور لازم مشوره حقوقی ذیل را ابراز و به مقام عالی ریاست جمهوری و شورای ملی پیشنهاد می کند:

۱- به منظور حفظ صحت و حیات محترم بارکزی که یک حق غیر قابل گذشت است که حتی خود شخص نیز نمی تواند آن را از بین ببرد، ایجاب می کند که تیمی مجرب از دوکتوران وزارت صحت عامه و بخش های امنیتی، وظیفه مراقبت از سلامت و امنیت ایشان را به عهده گیرد و عندالضرورت در یکی از شفاخانه ها داخل بستر شود.

۲- به محترم سیمین بارکزی یاد آوری شود اعتصاب غذایی که منجر به خودکشی شود، مطابق ارشادات دین مقدس اسلام حرام بوده و همچنین در مغایرت کامل با حکم ماده (۲۳) قانون اساسی قرار دارد که چنین مشعر است: «زندگی موهبت الهی و حق طبیعی انسان است، هیچ شخص بدون مجوز قانونی از این حق محروم نمی گردد».

۳- به موجب اعتراض خانم بارکزی که

امله بی یاد وزارت د هغې په روغتیايي حالت اندیینه بنودلې او یادونه یې کړې ده چې د بستر په داخل کې چټکې درملنې ته اړتیا لري.

د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون د اساسي قانون د ۲۳، ۳۳ مادو او د ۵۰، ۸۶ او ۱۵۶ مادو د لومړیو او دویمو فقرو د حکمونو په رڼا کې دا موضوع د ۱۳۹۰/۷/۱۹ نېټې په خپله فوق العاده غونډه کې چې د بناغلي پوهاند گلرحمن قاضي په مشرۍ جوړه شوې وه، تر بحث لاندې ونيوله او تر لازم غور وروسته یې لاندې حقوقي مشوره چمتو او د جمهوري ریاست عالي مقام او ملي شورا ته یې وړاندې کوي:

۱- د آغلې بارکزی د روغتیا او ژوند ساتنې له پاره چې د نه تیریدو وړ حق دي او حتی په خپله شخص هم نه شي کولي چې هغه له مینځه یوسي، ایجابوي چې د عامې روغتیا وزارت تجربه لرونکي ډاکټران او امنیتي څانگې دې د هغې د روغتیا او امنیت څارنه وکړي او د اړتیا په وخت کې دې هغه په یوه روغتون کې بستر کړي.

۲- میرمن سیمین بارکزی ته دې یادونه وشي چې د نه خوړو اعتصاب چې د ځان وژنې لامل کېږي، د اسلام د مقدس دین د ارشاداتو مطابق ناروا دي او په همدې ډول د اساسي قانون د (۲۳) مادې د حکم سره په پوره ډول په ټکر کې قرار لري چې صراحت لري: «ژوند د خدای (ج) بڼه او د انسان طبیعی حق دي، هیڅوک له قانوني مجوزه

پرتله له دې حقه بې برخې کېدې نه شي.»
۳- د میرمن بارکزی د نیوکې پر اساس چې د ټاکنو د وروستیو پایلو د اعلان په ترڅ کې یې د هرات د خلکو استازیتوب تر لاسه کړي وو،

په ټاکنو کې د شفافیت د اصل رعایت په پام کې نیولو سره حق لري چې د دغه حق د سلیدو په اړه یې نیوکه کړي، له ټاکنو خپلواک کمیسیون څخه د دلیل غوښتنه وکړي چې د کومو قانوني دلیلونو او اسنادو پر بنسټ د دغه حق څخه بې برخې شوې ده.

۴- دې موضوع ته د رسیدنه گي او د حقیقت د روښانتیا له پاره دې د هېواد د جمهور رئیس د فرمان پر اساس د ولسي جرگې او مشرانو جرگې د بې پرې استازيو، د میرمن بارکزی یو تن باصلاحیته استازي او یا په خپله د هغې، دوه تنه مسلکي کسانو او د ټاکنو خپلواک کمیسیون د یو تن غړي څخه دې یو گډ پلاوي ته دنده وسپارل شي ترڅو د هرات حوزې د ټاکنیزو اسنادو دوسې له سره وپلټي ترڅو معلومه شي چې په رښتیا سره آغلې بارکزی د اکثریتو رأیو لرونکې وه او که نه؟ او یا دا چې په دې اړه ښکاره او نه پتیدونکې تیرونه شوي ده. د نوموړي پلاوي نظر به وروستي او دواړو خواوو ته به د منلو وړ وي.

۵- که چېرې معلومه شي چې میرمن بارکزی په لومړي ځل د اداري په فاحشه تیرونه، د بریالیو استازيو له ډلې څخه اعلام شوې وه، په هغه صورت کې د اساسي قانون د (۵۱) مادې

نظر به اعلان نتایج نهایی انتخابات سمت نمایندگی مردم هرات را به دست آورده بود و نظر به اصل رعایت شفافیت در انتخابات حق دارد نسبت به سلب این حق اعتراض کرده و از کمیسیون مستقل انتخابات مطالبه دلیل کند که بر اساس چه اسناد و دلایل قانونی از این حق محروم شده است.

۴- به منظور رسیدگی به این موضوع و روشن شدن حقیقت، هیئتی مرکب از اعضای بی طرف ولسی جرگه، مشرانو جرگه، به اشتراک نماینده با صلاحیت محترم خانم بارکزی و یا خودش، دو نفر اشخاص مسلکی و یک نفر کمیشنر از کمیسیون مستقل انتخابات به فرمان محترم رئیس جمهور کشور توظیف شود تا دوسیه و اسناد انتخاباتی حوزه هرات را مجدداً از این جهت که آیا وی واقعاً واجد اکثریت آرا بوده است و یا خیر و یا اینکه اشتباه آشکار و یا غیرقابل اغماض در این مورد صورت گرفته است، بررسی کند. نظر هیئت مذکور، نهایی به حساب آید و هر دو طرف به فیصله آن قناعت کنند.

۵- اگر معلوم شود که خانم بارکزی بار اول به اثر اشتباه فاحش اداره، جزء نمایندگان پیروز اعلام شده است، در این صورت دولت خسارات و ضرر وارده بر موصوف را، مطابق حکم ماده ۵۱ قانون اساسی که در این رابطه چنین مشعر است:

«هر شخصی که از اداره بدون موجب متضرر شود مستحق جبران خساره می باشد». به شکل مناسب جبران کند.

۶- از اینکه موصوف یک خانم بوده و صاحب اطفال صغیر است و از دیدگاه دین مقدس اسلام و عنعنات پسندیده جامعه افغانی بی تفاوتی در برابر یک خانم به این حالت موجب تشویش عمومی شده و در ضدیت با مفهوم ماده ۵۶ قانون اساسی که رعایت نظم و امن عامه و جیبیه تمام مردم افغانستان است، قرار دارد و از سویی هم ماده ۵۴ قانون اساسی به خانواده به خصوص سلامت جسمی و روحی طفل و مادر توجه خاصی مبذول داشته است، به نظر کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی رسیدگی فوری به قضیه ایشان از اهمیت حقوقی خاصی برخوردار می باشد.

این مشوره در شش ماده ترتیب و مطابق حکم ماده ۱۵ قانون کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی از طریق رسانه های دولتی به اطلاع عموم رسانیده شود.

د حکم مطابق چې په کې راغلي: "هر څوک چې له ادارې څخه بې موجه زیانمن شي د تاوان اخستلو مستحق دي" نوموړې ته دې تاوان په مناسب ډول جبران کړل شي.

۶- دا چې نوموړي یوه میرمن ده او واړه ماشومان لري، د اسلام مقدس دین او د افغانی ټولني منل شویو دودونو ته په کتو سره په دې حالت د یوې میرمنې پر وړاندې بې تفاوتی د عامو خلکو اندیښنې راپارولي او د اساسی قانون د (۵۶) مادې د مفهوم سره په ټکر کې ده چې د عامه نظم او امن رعایت د افغانستان د ټولو خلکو وجیبه گڼې او له بله پلوه د اساسی قانون د (۵۴) مادې پر اساس چې کورنی او په ځانگړې توگه د مور او ماشوم روحي او جسمی سلامتیا ته په کې ځانگړې پاملرنه شوې، د کمیسیون په نظر د هغې دوسیې ته چټکه رسیده گي د ځانگړي حقوقي ارزښت لرونکي ده.

دا مشوره په شپږو مادو کې ترتیب او د کمیسیون قانون د ۱۵ مادې د حکم مطابق دې د عامو خلکو د پوهاوي له پاره د دولتي رسنیو له لارې خپره شي.

۳۱مه شمېره؛ ۱۳۹۰/۸/۲۲

شماره: ۳۱؛ ۱۳۹۰/۸/۲۲

د دودیزې لویې جرگې په اړه داساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون حقوقي مشوره.

د دودیزې لویې جرگې د جوړولو په هکله د جمهور رئیس د فرمان په تعقیب د دغې جرگې د دارالانشاء له راپور سره سم جرگه اوس د جوړونې په درشل کې ده. د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون د دغې لویې جرگې د جوړولو د فرمان د صادریدو په وخت کې، د کمیسیون قانون د ۸ مادې د درېیم جزء د حکم پر اساس دغه موضوع د ۱۳۹۰/۳/۱۵ نېټې عادي غونډه کې مطرح او له غور او دقت وروسته یې د اساسي حقونو د قواعدو او اصولو په پام کې نیولو، د هېواد د لوړو مصلحتونو په رعایتولو او د دولت داساسي بنسټونو د پایښت له پاره یې د اساسي قانون پر بنسټ خپله حقوقي مشوره چمتو او د جمهوري ریاست محترم مقام ته یې وړاندې کړه. اوس یو ځل بیا دا موضوع د ۱۳۹۰/۸/۲۲ نېټې عادي غونډه کې مطرح کوي او د اساسي قانون د حکمونو او د حقوقي قواعدو او اصولو په استناد یې دا حقوقي مشوره ترتیب او د کمیسیون قانون د (۸) مادې د درېیم جزء پر اساس یې د جمهور رئیس او ملي شورا حضور ته وړاندې کوي:

۱- په اساسي قانون کې لویه جرگه په رسمیت پیژندل شوې او طبعاً د هغې واک او د تشکیلیدو ډول یې هم مشخص شوی دی. په واقعیت کې د لویې جرگې په تعریف او د هغې د تشکیلیدو

مشوره حقوقي کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی در مورد لویه جرگه عنعنوی

به تعقیب فرمان رئیس جمهور مبنی بر تدویر لویه جرگه عنعنوی اکنون مطابق گزارش دارالانشای این لویه جرگه، در آستانه تدویر آن قرار داریم. کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی در زمان صدور فرمان تدویر این لویه جرگه، موضوع را به موجب حکم جزء سوم ماده (۸) قانون کمیسیون، در مجلس عادی مؤرخ ۱۳۹۰/۳/۱۵ مطرح و بعد از غور و دقت، مشوره حقوقي خویش را بر اساس مواد قانون اساسی، اصول و قواعد حقوق اساسی، با در نظر داشت مصالح علیای کشور و به منظور رعایت قانون اساسی و پایدار ساختن نهادهای اساسی دولت مبتنی بر قانون اساسی، ابراز و به مقام محترم ریاست جمهوری پیشنهاد کرد. اکنون نیز یکبار دیگر این موضوع را در مجلس عادی مؤرخ ۱۳۹۰/۸/۲۲ خویش مطرح و با استناد به احکام قانون اساسی و اصول و قواعد حقوقي این مشوره را ابراز و به موجب جزء سوم ماده (۸) قانون کمیسیون این مشوره حقوقي را به مقام محترم ریاست جمهوری و شورای محترم ملی ارائه می کند:

۱. در قانون اساسی لویه جرگه به رسمیت شناخته شده است و طبعاً طرز تشکیل و صلاحیت آن نیز مشخص شده است. در

واقع با تعریف لویه جرگه و طرز تشکیل آن در ماده ۱۱۰ و تعیین صلاحیت های آن در ماده ۱۱۱ قانون اساسی، لویه جرگه از حالت عنعنوی بر آمده به یک نهاد منتخب تبدیل شده است که اصل قانونی بودن نظام نیز چنین اقتضاء دارد.

۲. از نگاه قانون اساسی رئیس جمهور می تواند در مسائل مهم ملی به آرای عمومی مراجعه کند، لیکن مراجعه به آرای عمومی (رفراندوم) مطابق حکم ماده ۱۵۶ قانون اساسی توسط کمیسیون مستقل انتخابات مطابق به احکام قانون صورت می گیرد.

۳. از نگاه قانون اساسی دلیل واضحی بر غیر قانونی دانستن تدویر جرگه بزرگ و وسیع از بزرگان و متنفذین کشور صرفاً به منظور اخذ مشوره، وجود ندارد. بدیهی است که تصامیم آن نمی تواند جایگزین صلاحیت های نهادهای قانونی شود.

۴. به موجب احکام جزء ۱۷ ماده ۶۴، ماده ۷۵، جزء ۵ ماده ۹۰ و بند ۶ ماده ۹۷ قانون اساسی اخذ تصمیم در مورد معاهدات بین الدول از وظایف و صلاحیت های مشترک رئیس جمهور، حکومت و شورای ملی است.

۵. این مشوره حقوقی در چهار ماده ترتیب و مطابق ماده ۱۵ قانون کمیسیون از طریق رسانه های دولتی به اطلاع عموم رسانیده شود.

چول د اساسی قانون په (۱۱۰) مه او د هغې واکونه په (۱۱۱) ماده کې تسجیل شوي، چې پر همدې اساس لویه جرگه له دودیز حالت څخه راوتلې او په یو منتخب بنسټ بدله شوې ده چې د نظام د قانوني والي اصل هم همدا غوښتنه کوي.

۲- د اساسی قانون له نظره جمهور رئیس کولی شی چې په مهمو ملي مسایلو کې ټول پوښتنی ته مراجعه وکړي، ولې ټول پوښتنه (رفراندوم) د اساسی قانون د ۱۵۶ مادې د حکم مطابق د ټاکنو خپلواک کمیسیون له خوا د قانون د حکمونو مطابق تر سره کېږي.

۳- د اساسی قانون له نظره د مشورې په موخه د هېواد له مخورو او لویانو څخه دلویې او پراخې جرگې د جوړولو د ناقانوني والي ښکاره دلیل شتون نه لري. خو جوته ده چې د هغې تصمیمونه نه شي کولی چې د قانوني بنسټونو د واکونو ځای ناستي شي.

۴- د اساسی قانون د (۶۴) مادې د ۱۷ جزء، د (۷۵) مادې، د (۹۰) مادې د پنځم جزء او د (۹۷) مادې د شپږم بند د حکمونو پر اساس د بین الدول معاهدو په اړه تصمیم نیونه د جمهور رئیس، حکومت او ملي شورا له گډو دندو او واکونو څخه گڼل کېږي.

دا حقوقی مشوره په ۴ مادو کې ترتیب او د کمیسیون قانون د ۱۵ مادې مطابق دې دعامه خبرتیا په موخه د دولتي رسنیو له لارې خپره شي.

۳۲مه شمېره؛ ۱۳۹۰/۸/۲۲

د اداري اصلاحاتو او ملكي خدمتونو خپلواک کمیسیون له کړنو څخه د ملي شورا د څارنې او استجواب د واک په اړه د اساسي قانون پر تطبيق د څارنې خپلواک کمیسیون حقوقي نظریه.

د اداري اصلاحاتو خپلواک کمیسیون د ملكي خدمتونو د بورد محترم ریاست په ۱۳۹۰/۷/۲۰ نیټه د خپل ۵۹۵۴ شمېرې مکتوب له لارې په دې اړه چې آیا د ملي شورا دواړه مجلسونه د اداري اصلاحاتو خپلواک کمیسیون د چارواکیو د احضار او استفسار واک لري او که نه؟ د اساسي قانون پر تطبيق د څارنې خپلواک کمیسیون د نظریې غوښته کړې.

دا موضوع د کمیسیون قانون د (۹) مادې د حکم پر اساس د اساسي قانون پر تطبيق د څارنې خپلواک کمیسیون د ۱۳۹۰/۸/۲۲ نېټې په عادي غونډه کې چې د ښاغلي پوهاند گلرحمن قاضي په مشرۍ جوړ شوې وه، مطرحه شوه او له هر اړخیز غور وروسته د اساسي قانون د (۴) او (۸۱) مادو او د عمومي حقونو قواعدو او اصولو په پام کې نیولو سره د رایو په اتفاق سره لاندې حقوقي نظریه څرگنده شوه:

۱. د ملي حاکمیت اصل: د اساسي قانون د څلورمې مادې د حکم پر بنسټ، په افغانستان کې ملي حاکمیت په ملت پورې اړه لري چې په مستقیم ډول یې په خپله یا یې د خپلو استازو له لارې عملي کوي. د ملت حاکمیت د استازو له خوا وزیرانو او د هغو

شماره ۳۲؛ ۱۳۹۰/۸/۲۲

نظریه حقوقي کمیسیون مستقل نظارت بر تطبيق قانون اساسی در باره صلاحیت نظارت و استجواب شورای ملی از اجراءات کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی

ریاست محترم بورد تعیینات خدمات ملکی کمیسیون مستقل اصلاحات اداری طی مکتوب شماره ۵۹۵۴ مؤرخ ۱۳۹۰/۷/۲۰ خویش نظر کمیسیون مستقل نظارت بر تطبيق قانون اساسی را در این مورد مطالبه کرده است که آیا مجلسین شورای ملی صلاحیت احضار و استفسار از مسئولان کمیسیون مستقل اصلاحات اداری را دارد یا خیر؟

این موضوع، نظر به حکم ماده (۹) قانون کمیسیون در مجلس عمومی مؤرخ ۱۳۹۰/۸/۲۲ کمیسیون مستقل نظارت بر تطبيق قانون اساسی که تحت ریاست محترم پوهاند گلرحمن قاضي رئیس کمیسیون دایر شد، بعد از غور و دقت لازم و همه جانبه با در نظر داشت احکام مواد ۴ و ۸۱ قانون اساسی، اصول و قواعد عمومی حقوقي، به اتفاق آرا نظریه حقوقي ذیل ابراز شد:

۱. اصل حاکمیت ملی: به موجب حکم ماده چهارم قانون اساسی، حاکمیت ملی در افغانستان به ملت تعلق دارد که به طور مستقیم یا توسط نمایندگان خود، آن

را اعمال می کند. حاکمیت ملت توسط نمایندگان از طریق رأی اعتماد به وزرا و رؤسای ارگانهایی که رأی اعتماد ولسی جرگه را حاصل می کنند، انتقال می یابد. همچنین اعمال درست این حاکمیت مستلزم داشتن صلاحیت نظارت و بررسی از اعمال ارگانهای قوه مجریه از طریق استجواب و تشکیل کمیسیون خاص مطابق ماده (۸۹) قانون اساسی است.

۲. اصل کنترل قوه مجریه توسط

قوه مقننه: این قاعده اصولاً به موجب احکام گوناگون قانون اساسی از جمله فقره (۱) ماده (۹۱) و مواد (۹۲)، (۹۳) و بند دوم ماده (۱۰۳) قانون اساسی پذیرفته شده و افزون بر آن یکی از نتایج اصل دموکراسی و تفکیک قواست.

۳. قاعده قیاس اولویت و قیاس

حقوقی: به موجب قاعده قیاس اولویت، حکم مصرح در قانون به موارد غیر منصوص در صورتی که علت حکم به طور قوی تر و شدیدتر در این موارد وجود داشته باشد، تعمیم داده می شود.

همچنین بر اساس قیاس حقوقی حکم مصرح در یک قانون به موضوعات و مسائل همانند نیز تعمیم داده می شود؛ زیرا موارد مشابه از حکم یکسان پیروی می کنند.

به موجب این دو قاعده، قدر متیقن و مشترک این است که کمیسیون ها و ارگانهایی که نقش اجرایی و شرایط مشابه با وزارت ها را داشته باشند، از حیث

ارگانو رئیسانو ته چپ له ولسی جرگې څخه د باور رایې ترلاسه کوي، انتقالیږي. همدارنگه د دې حاکمیت په سمه توگه عملي کول د استجواب او د اساسي قانون د (۸۹) مادې مطابق د ځانگړي کمیسیون د تشکیل له لارې د مجریه قوې د ارگانو له چارو څخه د څارنې او ارزونې له لارې تر سره کېږي.

۲. د مقننه قوې له خوا د اجرائیه قوې

د کنترول اصل: دا قاعده اصولاً د اساسي قانون د بېلابېلو حکمونو لکه (۹۱) مادې د لومړۍ فقرې، (۹۲) او (۹۳) مادو او د (۱۰۳) مادې د دویم بند پر اساس منل شوې ده سریره پردې د دموکراسۍ (ولسواکۍ) یو اصل هم د قواو تفکېک دي.

۳- د لومړیتوب قیاس او حقوقي قیاس

قاعده: د لومړیتوب قیاس د قاعدې پر اساس په قانون کې تصریح شوي غیر منصوصو مواردو باندې حکم؛ که چېرې په دې اړه شدید او پیاوړي حکم شتون ولري، تعمیمیږي.

همدارنگه د حقوقي قیاس پر اساس تصریح شوي حکم په یو قانون کې په هم شان مسایلو او موضوعاتو هم تعمیمیږي، ځکه چې ورته موارد له یو ډول حکم څخه پیروي کوي.

د دغو دوو قاعدو پر اساس، متیقنه او مشترکه اندازه دا ده چې کمیسیونونه او هغه ارگانونه چې اجرائیوي رول او له وزارتونو سره ورته شرایط لري، د ملي شوري پر وړاندې د استجواب په محدوده کې باید ځواب ویوونکي واوسي او د ځانگړي کمیسیون د تشکیل له لارې د هغو د اجراآتو

پاسخگو بودن در برابر شورای ملی در محدوده‌ی استجواب و مطالعه‌ی اعمال آنها از طریق تشکیل کمیسیون خاص، در حکم وزارت‌ها قرار می‌گیرند.

۴. عرف و رویه‌های پارلمانی: عرف

و رویه پارلمانی شورای ملی افغانستان و رویه‌های پارلمانی در بسیاری از کشورهای جهان بر این قرار دارد که مسئولان ارگانهای اجرایی را هر چند که در قانون اساسی شان صراحت نداشته باشند، در پارلمان احضار و مورد سؤال قرار می‌دهند. با توجه به مؤیداتی که در مواد اول تا سوم این نظریه توضیح داده شد نمی‌توان ادعا کرد که این رویه‌ی پارلمانی بر خلاف قانون اساسی است.

۵. اما تعمیم احکام فقره اول مواد (۹۱) و (۹۲) قانون اساسی در مورد استیضاح و عدم رأی اعتماد از وزرا به سایر موارد، مبنای الزام آور در قانون اساسی ندارد. چون استیضاح و رأی عدم اعتماد حکم شدید است و موجب افزایش شدید قدرت و صلاحیت ولسی جرگه نسبت به قوه مجریه به ترتیبی که در قانون اساسی تصریح نشده، می‌شود. این حکم شدید را صرفاً بر مبنای قاعده قیاس اولویت و قیاس حقوقی نمی‌توان از موارد منصوص به موارد غیر منصوص تعمیم داد. بنابر این مسئولان اداراتی که در قانون اساسی به استیضاح آن‌ها توسط ولسی

په مطالعه کې هم باید د وزارتونو حکم تطبیق شي.

۴. پارلمانی عرف او رویې: د افغانستان

د ملي شورا پارلماني عرف او رویه او د نړۍ په ډېري هېوادونو کې پارلماني رویې داسې دي چې د اجرائیوي ارگانونو چارواکي که څه هم په اساسي قانون کې صراحت نه لري، پارلمان ته احضار او پوښتنې ور څخه کېږي. هغو مؤیداتو ته په پام سره چې د لومړۍ مادې څخه تر درېیمې پورې په دغه نظریه کې روښانه شوي، ادعاء نه شو کولې چې دغه پارلماني رویه د اساسي قانون پر خلاف ده.

۵- خو په ټاکل شویو مواردو کې د وزیرانو استیضاح او له هغوي څخه د باور رأیو اخیستلو په برخه کې د اساسي قانون د (۹۱) او (۹۲) مادو د لومړیو فقرو د حکمونو تعمیم په اساسي قانون کې الزام لرونکې میناء نه لري ځکه چې استیضاح او د باور رأیو اخیستل شدید حکم دي او د اجرائیه قوې په نسبت د ولسي جرگې د واک او قدرت د لایاتوالي له پاره په هغه ترتیب چې په اساسي قانون کې تصریح شوې نه ده، تر سره کېږي.

خو دغه شدید حکم نه شو کولې چې یوازې د لومړیتوب او حقوقي قیاسونو د قاعدې پر بنسټ له منصوصو مواردو څخه غیر منصوصو مواردو ته تعمیم کړو. په دې اساس د هغو ادارو چارواکي چې په اساسي قانون کې یې د ولسي جرگې له خوا د هغوي د استیضاح موضوع تصریح شوې نه ده،

استیضاح کیدلی نه شی. دا حقوقي نظریه په پنځو مادو کې ترتیب او د کمیسیون قانون د پنځلسمې مادې د حکم مطابق دې د خلکو د خبرتیا له پاره د دولتي خبري رسنیو له لارې خپره شی.

جرگه تصریح نشده است، مورد استیضاح قرار گرفته نمی تواند. این نظریه حقوقي در پنج ماده ترتیب و مطابق حکم ماده پانزدهم قانون کمیسیون از طریق رسانه های خبری دولتی به اطلاع عموم رسانیده شود.

۳۳مه شمېره؛ ۱۳۹۰/۹/۲۳

د عاشورا ورځې پر مذهبي مراسمو باندې د ترهگریز برید په اړه د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون حقوقي مشوره.

د افغانستان دولت د اساسي قانون د پنځمې مادې د حکم پر بنسټ په هېواد کې د امنیت په تأمین، ملي حاکمیت او ملي یووالي مؤظف دي. او اساسي قانون د دغې مادې او د اتباعو د حقونو او وجایبو څپرکي د موادو د حکمونو پر اساس دولت دنده لري چې د خپلواتباعو د اساسي حقونو په تیره بیا د ژوند له حق څخه چې تر ټولو هغو مهم گڼل کېږي، ملاتړ وکړي.

دغه حکم ته په پام سره، د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت ټول اساسي بنسټونه د خپلو قانوني واکونو په چوکاټ کې مؤظف دي چې د ټولو قانوني وسایلو او امکاناتو څخه په گټې سره دا دنده تر سره کړي.

د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون هم د خپلې قانوني دندې د سر ته رسولو له پاره په کابل، مزارشریف او کندهار ښارونو کې د روان کال د عاشورا ورځې پر مذهبي مراسمو د ترهگریز برید موضوع د ۱۳۹۰/۹/۲۳ نېټې په فوق العاده غونډه کې تر بحث لاندې ونیوله او تر هر اړخیز غور او ارزونې وروسته یې د رایو په اتفاق سره لاندې حقوقي مشوره ترتیب او د جمهوري ریاست محترم مقام ته یې وړاندې کوي:

۱- د اساسي قانون د (۶۳) مادې د دویم

شماره ۳۳؛ ۱۳۹۰/۹/۲۳

مشوره حقوقي کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی در رابطه به حمله تروریستی به مراسم مذهبی روز عاشورا

دولت افغانستان به موجب حکم ماده پنجم قانون اساسی مؤظف به تأمین امنیت، حاکمیت و وحدت ملی در کشور بوده و به موجب حکم این ماده و مواد فصل حقوق و وجایب اتباع قانون اساسی مؤظف به حمایت از حقوق اساسی اتباع خود که مهمترین آنها حق حیات است، می باشد.

با توجه به این حکم، تمامی نهادهای اساسی دولت جمهوری اسلامی افغانستان در چارچوب صلاحیتهای قانونی خویش مؤظف اند که با استفاده از تمامی امکانات و ابزارهای قانونی در اجرای این وظیفه بپردازند.

کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی نیز به منظور اجرای وظیفه قانونی خود موضوع حملات تروریستی به مراسم مذهبی روز عاشورای سال روان در کابل، مزار شریف و قندهار را، در مجلس فوق العاده مؤرخ ۱۳۹۰/۹/۲۳ خویش مورد بحث قرار داد و بعد از غور و بررسی همه جانبه مشوره حقوقي زیر را به اتفاق آرا به مقام محترم ریاست جمهوری پیشنهاد می کند:

۱. به موجب جزء سوم بند دوم ماده (۶۳)، بند دوم ماده (۶۹)، جزء چهارم ماده (۷۲) و جزء دوم ماده (۸۵) قانون اساسی، جنایت علیه بشریت به عنوان یک جرم مستقل و متمایز از سایر جرایم به رسمیت شناخته شده است.

۲. دولت افغانستان، عضو متعهد اساسنامه محکمه بین المللی جزایی (ICC) است. بناءً می تواند در این محکمه مستقیماً و هم از طریق شورای امنیت ملل متحد، علیه اشخاص حقیقی، سازمانها و دولت هایی که مرتکب این نوع جنایت علیه اتباع افغانستان شده باشند، طرح دعوا کند.

۳. حمله به مراسم مذهبی عاشورا به تاریخ ۱۳۹۰/۹/۱۵ در زیارتگاه ابوالفضل واقع در مرادخانی شهر کابل که به موجب آن، مطابق اعلان شخص رئیس جمهور کشور به شمول کشته شدگان شهر مزارشریف (۸۰) نفر کشته و (۱۵۰) نفر زخمی شدند، مطابق حکم اساسنامه (ICC) (مصادق جنایت علیه بشریت به شمار می آید. بنابر این جنایت علاوه بر این که در محاکم داخلی قابل تعقیب است در محکمه بین المللی جزایی (ICC) نیز قابل تعقیب است و دولت افغانستان می تواند به نحوی مؤثر، حداقل به عنوان یک ابزار باز دارنده، از این ظرفیت قانونی برای دفاع از حاکمیت ملی و حقوق اتباع خود استفاده کند.

بند د در بیم جزء، د(۶۹)مادې د دویم بند، د(۷۲)مادې د څلورم جزء او د (۸۵) مادې د دویم جزء پر اساس د بشریت په وړاندې جنایت د ټولو جرمونو څخه د یو ځانگړي او متمایز جرم په توگه په رسمیت پیژندل شوي دي.

۲- د افغانستان دولت، د نړیوالې جزایی محکمې (ICC) د اساسنامې متعهد غړي دي، له دې کبله کولي شي چې نیغ په نیغه په دي محکمه کې او همدارنگه د ملگرو ملتونو د امنیت شورا له لارې، پر هغو حقیقی اشخاصو، سازمانونو او دولتونو چې د افغانستان پر اتباعو باندې د دا ډول جنایاتو مرتکب شوي وي، دعوا اقامه کړي.

۳- د عاشورا په مذهبي مراسمو باندې برید په ۱۳۹۰/۹/۱۵ نېټه د کابل د ښار په مراد خاني سیمه کې د ابوالفضل په زیارت کې وشو چې له کبله یې د هېواد د جمهور رئیس د اعلان مطابق د مزارشریف ښار په ګډون (۸۰) تنه مړه او (۱۵۰) تنه ټپیان شول، چې د (ICC) د اساسنامې له حکم سره سم په بشریت باندې جنایت ګڼل کېږي. نو پر دې اساس دغه پېښه سربره پر دې چې په داخلي محکمو کې د تعقیب وړ ده، په نړیواله جزایی محکمه (ICC) کې هم تعقیبېدلي شي. د افغانستان دولت کولي شي چې له دغې قانوني وړتیا څخه د یوې وسیلې په توگه د ملي حاکمیت او د اتباعو د حقونو د دفاع له پاره په اغېزمنه توگه ګټه پورته کړي

۳۴مه شمېره؛

۱۳۹۰/۱۱/۱۹

د جلالتماب جمهور رئیس له خوا د کلیو او ولسوالیو د پاکیزو بنسټونو د رسمي کولو له پاره د مؤظفې کمیټې د وړاندیز په اړه د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون نظریه

”یوه کمیټه چې د مالیې او کرنې، اوبولگونې او مالدارۍ وزیران، د سیمه ییزو ارګانونو د خپلواکې ادارې لوی رئیس، او د کلیو د رغاونې او پرمختیا وزارت د پروګرامونو د څانګې مرستیال یې غړیتوب لري او ستر وزیر ښاغلي هدایت الله امین ارسالې یې مشر دي، د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت د مقام د ۱۳۹۰/۴/۳ نیټې د (۲۰۸۵) شمېرې حکم په اساس وزیرانو شورا ته د تصویب له پاره وړاندېز کړي چې د لاندې موادو لرونکي دي:

۱- د کلیو پرمختیا یې شوراګانې دې د کلي رسمي شوراګانې وپېژندل شي. دغه شوراګانې به د سیمه ییزې حکومتدارۍ په برخه کې د سیمه ییزو ارګانونو له خپلواکې ادارې سره او په پراختیا یې چارو کې به د پخوا په شان د کلیو د پرمختیا له وزارت سره کار کوي «...»

۲. ”...“

۳. د ولسوالۍ پرمختیا یې شورا... او د ولسوالۍ شوراګانې چې د ټولنیز پراختیا یې پروګرام تر سرلیک لاندې تشکیل شوي دي، د دغې طرحې له تصویب څخه وروسته له یو بل سره مدغم شي؛ دغه شوراګانې به د سیمه ییزې حکومتدارۍ په برخه کې د

شماره ۳۴؛ ۱۳۹۰/۱۱/۱۹

نظریه کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی در مورد پیشنهاد کمیته مؤظف از سوی جلالتماب رئیس جمهور برای رسمی شدن نهادهای انتخاباتی در قریه‌ها و ولسوالی‌ها

”کمیته ای متشکل از وزرای محترم مالیه، زراعت، مالدارۍ و آبیاری، رئیس عمومی اداره مستقل ارګانهای محل و معین برنامه‌های وزارت احیاء و انکشاف دهات، تحت ریاست محترم هدایت الله امین ارسال وزیر ارشد دولت جمهوری اسلامی افغانستان به تاسی از حکم شماره (۲۰۸۵) مؤرخ ۱۳۹۰/۴/۳ مقام ریاست جمهوری اسلامی افغانستان پیشنهادی را که حاوی مواد آتی است، جهت تصویب و منظوری به شورای محترم وزیران ارائه کرده اند:

۱. شوراهاى انكشافى قریه به حیث شوراهاى رسمی قریه، شناخته شوند. این شوراها در بخش حکومتداری محلی با اداره محترم مستقل ارګانهای محل و در بخش انكشافى كمافى السابق با وزارت محترم انكشاف دهات كار می کند.»...»

۲. «...»

۳. شوراهاى انكشافى ولسوالى ... و شوراهاى ولسوالى که تحت عنوان برنامه توسعه اجتماعى فراگیر... تشکیل شده اند، بعد از تصویب این طرح با هم مدغم شوند. این شوراها در بخش حکومتداری با اداره

محترم مستقل ارگانهای محل و در بخش انکشافی با وزارت محترم انکشاف دهات، کار می کند.

۴. بعد از تصویب این طرح تمام شوراهایی که تا حال چه از جانب ادارات سکتوری و یا سایر مؤسسات دولتی و غیردولتی در سطح قریه ها ایجاد شده باشند، منحل و هیچ نهادی صلاحیت ایجاد شوراها و نهادهای مماثل را در سطح قریه و ولسوالی نخواهد داشت. تمام ادارات سکتوری و مؤسسات انکشافی غیردولتی می توانند فعالیتهای انکشافی شان را در سطح قریه از طریق شوراهای قریه و یا شوراهای ولسوالی هماهنگ و تطبیق کنند.

۵. اداره مستقل ارگانهای محل مطابق مقررہ کاری آن اداره و مسئولیت مدیریتی و توانمندسازی تمام نهادهای انتخابی محلی را در بخش حکومتداری محلی دارا بوده و مطابق پالیسی حکومتداری محلی صلاحیت ها و مسئولیت های خود را در قبال نهادهای انتخابی محلی اجراء می کند.»...

۶. چون در ایجاد و تقویه ظرفیت های بشری نهادهای فوق الذکر مبالغ قابل ملاحظه ای مالی تا حال به مصرف رسیده است، به منظور رسمی شدن این شوراهای انتخابی به صلاح و نفع کشور است تا کمیسیون محترم مستقل انتخابات در روشنایی مواد قانون انتخابات کشور طرزالعملی را برای صحنه گذاری انتخابی

سیمه ییزو ارگانو له خپلواکې ادارې سره او په پراختیایي برخه کې به د کلیو د پرمختیا له وزارت سره کار کوي.

۴. د دغې طرحې په تصویب سره دې ټولې هغه شوراگانې چې تر اوسه د سکتوري ادارو او د دولتي او نا دولتي مؤسسو له خوا د کلیو په کچه جوړې شوې، منحل او هیڅ یو بنسټ واک نه لري چې د کلیو او ولسوالیو په کچه مماثل بنسټونه جوړ کړي. ټولې سکتوري ادارې او نادرولتي پرمختیایي مؤسسې دې د کلیو په کچه خپل پراختیایي فعالیتونه د کلیو د شوراگانو او یا دې د ولسوالیو د شوراگانو له لارې همغږي او تطبیق کړي.

۵. د سیمه ییزو ارگانونو خپلواکه اداره د خپلې کارې مقررې او مدیریتی مسئولیت پر اساس د سیمه ییزې حکومتداری په برخه کې د ټولو سیمه ییزو ټاکنیزو بنسټونو د وړتیا موندنې دنده لري او د سیمه ییزې حکومتداری د پالیسی مطابق دې د دغو سیمه ییزو ټاکنیزو بنسټونو په برخه کې خپل مسئولیت او صلاحیت اداء کړي. (..)

۶. څرنګه چې د پورتنیو یادو شویو بنسټونو په جوړولو او د بشري وړتیا لوړونې په برخه کې تر اوسه پورې د پام وړ مالي پانګې لګول شوي دي، د دغو ټاکنیزو شوراگانو رسمي کول د هېواد په ګټه دي چې د ټاکنو خپلواک کمیسیون باید د هېواد د ټاکنو قانون د موادو په رڼا کې د پورته یادو شویو بنسټونو د ټاکنیز سیستم سره د سمون له پاره یو کړندود ترتیب کړي تر څو په راتلونکې

بودن نهادهای فوق‌الذکر ترتیب کند تا در آینده در روشنایی آن، نهادهای فوق‌الذکر انتخابات دوره‌ای خود را اجراء کنند." کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی این پیشنهاد را به موجب جزء دوم ماده (۸) قانون اختصاصی خویش در مجلس فوق‌العاده مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۹ که به ریاست محترم پوهاند گلرحمن قاضی برگزار شده بود مطرح و نظریه ذیل را به اتفاق آرا ابراز و به مقام محترم ریاست جمهوری ارائه می‌کند.

۱. به موجب حکم صریح ماده (۱۴۰) قانون اساسی شورای رسمی قریه و ولسوالی از طریق انتخابات آزاد، عمومی، سری و مستقیم مطابق به احکام قانون تشکیل می‌شود و تنها شوراهایی که از این طریق تشکیل می‌شوند، شورای رسمی و از ارگانهای رسمی اداره محل به شمار می‌آیند.

۲. به موجب حکم صریح ماده ۱۵۶ قانون اساسی، انتخابات شوراهای قریه و ولسوالی توسط کمیسیون مستقل انتخابات برگزار می‌شود.

۳. نظر به دو حکم فوق، پیشنهاد کمیته مؤلف، مبنی بر رسمی شمردن شوراهای موجود و این مطالبه که کمیسیون مستقل انتخابات از طریق وضع طرز العمل بر آن صحه بگذارد، مخالف مواد ۱۴۰ و ۱۵۶ قانون اساسی است.

کپی د دغه کړندود په رڼا کې یاد بنسټونه خپلې دوره یې ټاکنې ترسره کړي. د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون دغه وړاندېز د کمیسیون قانون د (۸) مادې د دویم جزء پر اساس د ۱۳۹۰/۱۱/۱۹ نېټې په فوق‌العاده غونډه کې چې د ښاغلي پوهاند گلرحمن قاضی په مشرۍ جوړه شوي وه، مطرح او د رایو په اتفاق سره یې لاندې نظریه تصویب او د جمهوري ریاست محترم مقام ته یې وړاندې کوي.

۱. د اساسي قانون د (۱۴۰) مادې د صریح حکم پر اساس د کلیو او ولسوالیو رسمي شوراګانې د آزادو، عمومي، پټو او مستقیمو ټاکنو له لارې د قانون د حکمونو مطابق تشکیلېږي او یوازې هغه شوراګانې چې له دې لارې تشکیلېږي، رسمي شوراګانې او دسیمه ییزو ادارو رسمي ارګانونه شمېرل کېږي.

۲. د اساسي قانون د (۱۵۶) مادې د صریح حکم په رڼا کې، د کلیو او ولسوالیو د شوراګانو ټاکنې د ټاکنو خپلواک کمیسیون له خوا ترسره کېږي.

۳. د دوو پورتنیو حکمونو په پام کې نیولو سره، د موجوده شوراګانو د رسمي کولو له پاره د مؤلفې کمیټې وړاندېز پر اساس او دا غوښتنه چې د ټاکنو خپلواک کمیسیون به د کړندود د وضع کولو له لارې هغو ته سمون ورکړي، د اساسي قانون د (۱۴۰) او (۱۵۶) مادو پر خلاف ده.

۴. د پورتنی وړاندیز د متن او محتوا په پام

۴. نظر به متن و محتوای پیشنهاد فوق الذکر، امکان فنی برگزاری انتخابات شوراها و ولسوالی ها مطابق قانون اساسی و قانون انتخابات وجود دارد. بنابراین، مراجع ذیربط از جمله کمیسیون مستقل انتخابات مؤظف است در اسرع وقت ممکن، زمینه این انتخابات را فراهم کرده و برگزار کند تا احکام مواد (۸۴) (۱۴۰) و (۱۴۱) قانون اساسی تطبیق شود.

۵. کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی مشوره حقوقی خویش را در مورد وظایف و صلاحیت های مراجع مسئول و این که چه اقداماتی در مورد اجرایی ساختن احکام متذکره قانون اساسی لازم است و هم راجع به این که مدیریت و سازماندهی امکانات موجود، به راحتی می تواند زمینه ی تشکیل شوراها ی مصرح در قانون اساسی را فراهم کند، به صورت جداگانه ترتیب و به رئیس جمهور و شورای ملی ارائه می دهد.

۶. کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی به موجب احکام مواد (۴)، (۵)، (فقره اول ماده (۶۴)، جزء اول ماده (۷۵)، جزء دوم ماده (۸۴) و مواد (۱۴۰)، (۱۴۱) و (۱۵۶) قانون اساسی از حکومت انتظار دارد به جای این که امکانات ملی و بین المللی را در جهت تطبیق برنامه ی خلاف قانون اساسی به کار اندازد، از آنها در جهت تطبیق احکام صریح قانون اساسی استفاده مؤثر به عمل آورد.

کپی نیولو سره، د ولسوالیو د شوراگانو د ټاکنو تر سره کولو فني امکان د اساسي قانون او د ټاکنو قانون مطابق موجود دي، اړونده مراجع او له هغې جملې څخه د ټاکنو خپلواک کمیسیون مؤظف دي چې په چټک او ممکن وخت کې د دغو ټاکنو د تر سره کولو له پاره زمینه برابره کړي، تر څو د اساسي قانون د (۸۴)، (۱۴۰) او (۱۴۱) مادو حکمونه تطبیق شي.

۵. کمیسیون د اړوندو ځانگو د دندو او واکونو په اړه، دا چې د اساسي قانون د یادو شویو حکمونو د پلي کولو له پاره کوم اقدامات لازم دي او د شته امکاناتو مدیریت او سازمان ورکونه په آسانی سره کولي شي د اساسي قانون مطابق شوراگانو د تشکیل زمینه چمتو کړي، خپله حقوقي مشوره په جلا جلا توگه ترتیب او ښاغلي جمهور رئیس او ملي شورا ته یې وړاندې کوي.

۶. د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون د دغه قانون د ۴ او ۵ مادو، د ۶۴ مادې د لومړی فقرې، د ۷۵ مادې د لومړي جزء، د ۸۴ مادې د دویم جزء او د ۱۴۰، ۱۴۱ او ۱۵۶ مادو د حکمونو پر اساس له حکومت څخه هیله لري، د دې پر ځای چې ملي او نړیوال امکانات د اساسي قانون د حکمونو پر خلاف پروگرامونو د تطبیق په لاره کې وکاروي، باید له دغو امکاناتو څخه د اساسي قانون د صریحو حکمونو په تطبیق کې اغېزمنه گټه پورته کړي.

دا نظریه په ۶ مادو کې ترتیب او ښاغلي جمهور رئیس او د ملي شورا محترم مقام ته وړاندې کېږي او د کمیسیون قانون د (۱۵)

مادې د حکم مطابق دې د خلکو د خبرتیا له پاره د دولتي خبري رسنيو له لارې خپره شي. این نظریه، در ۶ ماده ترتیب به مقام محترم ریاست جمهوری و شورای ملی ارائه و مطابق حکم ماده (۱۵) قانون کمیسیون از طریق رسانه های خبری دولتی به اطلاع عموم رسانیده شود.

۳۵ مه شمېره؛

۱۳۹۰/۱۱/۳۰

د سترې محکمې د غړيو دسرپرستي او ولسي جرگې ته، د وزيرانو، د سترې محکمې د غړيو او لوي څارنوال په ورپېژندلو او ټاکلو کې د ځنډ په اړه د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون نظریه

له یو نیم کال څخه زیات وخت وشو چې د سترې محکمې درې تنه غړي د سرپرستو په توګه خپلې دندې تر سره کوي او نوي غړي د تأییدي رایو د اخیستلو له پاره ولسي جرګې ته نه دي ورپېژندل شوي. همدارنګه د دوو کلونو څخه زیات وخت وشو چې د اساسي قانون د حکمونو مطابق د اوو تنو وزیرانو د ټاکلو او ورپېژندلو پروسه ځنډیدلې ده.

د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون لکه څرنګه چې یې «د اساسي قانون په بنسټ ولاړ نظام ملاتړ» تر عنوان لاندې د یوې حقوقي مشورې په ترڅ کې داسې قانون حکمونو پر تطبیق ټینګار کړي وو، یو ځل بیا یې دا موضوعات د کمیسیون قانون د (۸) مادې د دویم جزء په رڼا کې د ۱۳۹۰/۱۱/۳۰ نېټې عادي غونډه کې چې د بناغلي پوهاند گلرحمن قاضي په مشرۍ جوړه شوې وه مطرح او د رایو په اتفاق سره یې د اساسي قانون د نه رعایت او تطبیق مصداق لاندې موارد تشخیص کړل:

شماره ۳۵؛ ۱۳۹۰/۱۱/۳۰

نظریه کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی در مورد سرپرستی اعضای ستره محکمه و تأخیر در تعیین و معرفی وزرا، اعضای ستره محکمه و لوی څارنوال

اکنون بیش از یک و نیم سال است که سه عضو ستره محکمه به عنوان سرپرست ایفای وظیفه می کنند و اعضای جدید جهت اخذ تأیید به ولسی جرگه معرفی نشده اند.

همچنین بیش از دو سال در معرفی و تعیین هفت وزیر مطابق احکام قانون اساسی تأخیر صورت گرفته است.

به همین ترتیب بعد از ختم دوره قانونی وظیفه لوی څارنوال، این مقام با گذشت بیش از یک سال مطابق قانون اساسی تعیین نشده است.

کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی همان گونه که پیش از این طی یک مشوره حقوقی تحت عنوان «حمایت از نظام مبتنی بر قانون اساسی»، بر تطبیق احکام قانون اساسی در این رابطه تأکید کرده بود، یکبار دیگر این موضوعات را به موجب جزء دوم ماده (۸) قانون این کمیسیون در مجلس عادی مؤرخ ۱۳۹۰/۱۱/۳۰ خویش که تحت ریاست محترم پوهاند گلرحمن قاضی تشکیل شده بود مطرح و به اتفاق آرا موارد ذیل را مصداق عدم رعایت و تطبیق قانون اساسی تشخیص

می‌کند:

۱. مطابق حکم فقره سوم ماده (۱۱۷) قانون اساسی اعضای ستره محکمه بیش از یک دوره حق ندارند که به عنوان عضو ستره محکمه تعیین شوند. ضمناً تعیین اشخاصی به عنوان سرپرست در ستره محکمه مبنای قانونی ندارند. به همین دلیل مخالف اصل حاکمیت قانون که از اصول اساسی قانون اساسی است به شمار می‌آید.

۲. تأخیری که در معرفی اعضای جدید ستره محکمه، وزرای باقی مانده کابینه و لوی څارنوال رخ داده است مصداق آشکار عدم رعایت و تطبیق جزء های (۱۱) و (۱۲) ماده (۶۴) و (۱۱۷) قانون اساسی به شمار می‌آید.

این نظریه در دو ماده ترتیب و به مقام محترم ریاست جمهوری و شورای ملی تقدیم و مطابق حکم ماده (۱۵) قانون کمیسیون از طریق رسانه های دولتی به اطلاع عموم رسانیده شود.

۱. د اساسی قانون د (۱۱۷) مادې د درپیمي فقرې د حکم مطابق د سترې محکمې غړي حق نه لري، له یوې دورې څخه زیات وخت د سترې محکمې د غړي په توگه پاتې شي. نو په همدې اساس د سترې محکمې د سرپرستو غړيو په توگه د دغو کسانو ټاکل قانوني بنسټ نه لري او د قانون حاکمیت له اصل سره چې د اساسی قانون له اساسی اصولو څخه گڼل کېږي، په ټکر کې راځي.

۲. هغه ځنډ چې د سترې محکمې د نویو غړيو، د کابینې د پاتې وزیرانو او لوي څارنوال د ورپېژندلو په برخه کې رامینځ ته شوي، د اساسی قانون د (۶۴) مادې د (۱۱) او (۱۲) جزونو او د (۱۱۷) مادې د نه رعایت او تطبیق ښکاره دلیل گڼل کېږي.

دا نظریه په دوو مادو کې ترتیب او د جمهوري ریاست محترم مقام او ملي شورا ته وړاندې کېږي. همدارنگه د کمیسیون د قانون د (۱۵) مادې د حکم مطابق دې د خلکو د خبرتیا له پاره د دولتي رسنیو له لارې خپره شي.

۳۶ مه شمېره: ۱۳۹۰/۱۱/۱۹

د اساسي قانون پر تطبيق د څارنې خپلواک کمیسیون د وروستي رپورت په هکله د امریکا متحده ایالتونو د ځواکونو د ځواب په اړه د دغه کمیسیون یادداشت.

د باگرام له زندان څخه د اساسي قانون پر تطبيق د څارنې خپلواک کمیسیون د راپور د نشر په تعقيب د دغه راپور په ځواب کې د امریکا متحدو ایالاتو ځواکونو ځوابیه یادداشت خپور کړی، چې یوه نسخه یې دغه کمیسیون ته راستول شوې ده. کمیسیون په دغه یادداشت کې لومړی د هغه اصلي ټکي شارپلي او پر بنسټ یې خپلې نیوکې په لاندې توگه روښانه کوي:

الف. د دغې ځوابیې اصلي ټکي عبارت دي له:

۱. د امریکا د متحده ایالاتونو ځواکونه د باگرام په زندان کې تر توقیف لاندې افراد د وسلوالو شخړو د نړیوالو قوانینو او د افغانستان دولت او ائتلافي ځواکونو تر منځ د دوو اړخیزو هوکړو پر بنسټ ساتي.
۲. تر توقیف لاندې وگړیو د ساتلو ډول، د نړیوالو بشر دوستانه حقونو د نورمونو مطابق وو او د مشخصو افرادو شکایت چې د کمیسیون په راپور کې ور ته اشاره شوې، معلوم او خپرل شوي چې د هغوي ادعاوې ناسمې دي.
۳. د کمیسیون د تکميلي راپور له لومړي نه تر درېمې شمېرې پورې وړاندیزونه

شماره ۳۶: ۱۳۹۰/۱۱/۱۹

یادداشت کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی در مورد جوابیه نیروهای ایالات متحده امریکا به گزارش اخیر کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی

به تعقیب نشر گزارش کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی از زندان بگرام، نیروهای ایالات متحده امریکا یادداشت جوابیه ای را در پاسخ به این گزارش منتشر کرده و نسخه ای از آن را به کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی ارسال داشته است. این کمیسیون، در این یادداشت، نخست نکات اصلی آن را تلخیص کرده و سپس ملاحظات خود را در مورد آن توضیح می دهد.

الف. نکات اصلی این جوابیه

عبارتند از:

۱. نیروهای ایالات متحده امریکا افراد تحت توقیف در بازداشتگاه بگرام را به موجب قوانین بین المللی منازعات مسلحانه و تعهدات دوجانبه میان دولت افغانستان و نیروهای ائتلاف نگهداری می کند.
۲. نحوه نگهداری افراد تحت توقیف، مطابق نورم های حقوق بشر دوستانه بین المللی بوده و شکایت افرادی مشخص که در گزارش کمیسیون به آنها اشاره شده است، بررسی و معلوم شد که ادعای شان صحت نداشته است.

د افغانستان په دولت پورې اړه لري. سره له دې که چېرې نړیوال ځواکونه په ځینې مواردو کې د هغو توقیف شویو وگړیو له خوشې کېدو څخه مخنیوی کوي چې باید د افغانستان د قوانینو پر اساس خوشې شي، د وسلوالو شخړو د قوانینو پر اساس چې حکم کوي، هغه افراد چې د جگړې له پاره خطرناک تشخیصیږي، د جگړې تر پایه پورې په توقیف کې ساتل کېږي.

ب. د کمیسیون نیوکې:

د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون د پورتنیو ټکیو په اړه خپلې نیوکې په لاندې توگه څرگندوي:

۱. له شک پرته چې د افغانستان او نړیوالو دوستانو تر منځ د هوکړې په چوکاټ کې د تورنو او جگړه مارو کسانو د نړیوالو قوانینو او د اساسي او بشري حقونو رعایت او د افغانستان ملي حاکمیت ته درناوي د ترهگری پر وړاندې نړیوالې جگړې اخلاقي مشروعیت لانونور هم پیاوړی کوي او د افغانستان او نړۍ د عدالت، امنیت او سولې د ټینګښت په برخه کې د افغانستان د ملت او دولت په بریاوو کې مهم رول لوبوي. لکه څرنګه چې پوهیږو اوس مهال په نړیواله کچه که پر دښمن باندې اخلاقي اوچت والی شتون و نه لري، بری که ممکن نه وي، نو کم هم باید و نه گنل شي. دغې گډې موخې ته د رسیدو له پاره د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمیسیون هڅې مرستندویه واقع کیدلی شي.

۳. پیشنهادات اول تا سوم مندرج در گزارش تکمیلی کمیسیون مربوط به دولت افغانستان می شود. مع ذلک اگر نیروهای بین المللی در مواردی مانع از رهایی افراد تحت توقیف می شوند که به موجب قوانین افغانستان باید رها شوند، به موجب قوانین منازعات مسلحانه است که حکم می کند، افرادی که برای جنگ خطرناک تشخیص داده می شوند، تا ختم جنگ تحت توقیف نگهداشته می شوند.

ب. ملاحظات کمیسیون:

کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی در مورد نکات فوق ملاحظات خویش را به شرح ذیل ابراز می دارد:

۱. بدون شک رعایت قوانین بین المللی و حقوق اساسی و بشری متهمان و جنگجویان و احترام به حاکمیت ملی افغانستان در چارچوب تعهدات بین المللی افغانستان و همکاران بین المللی آن مشروعیت اخلاقی جنگ علیه تروریسم بین المللی را بیش از پیش قوت بخشیده و به نحوی مؤثر در پیروزی دولت و ملت افغانستان و همکاران بین المللی آن در تأمین صلح، امنیت و عدالت برای افغانستان و جهان، نقش ایفا می کند. چون، همانگونه که می دانیم پیروزی در جنگ در دنیای کنونی بدون داشتن برتری اخلاقی بر دشمن، اگر نگوییم دست یافتنی نیست، دست کم بسیار دشوار است. کوشش

کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی، در پرتو احکام این قانون به این هدف مشترک کمک می کند.

۲. این کمیسیون مجدداً توجه عمیق و همه جانبه ی حکومت افغانستان و جانب قوای ائتلاف را به پیشنهادات مندرج در گزارش اول و گزارش تکمیلی خویش جلب کرده و خواهان بررسی و رسیدگی دقیق به محتوای آن است. در گزارش اول مجموع مشکلات زندان بگرام و زندانیان آن در سه دسته خلاصه شده بود:

اول: مشکلاتی که توسط خود ارگانهای کشفی، عدلی و قضایی کشور قابل حل است؛

دوم: مشکلاتی که در گفتگوی نمایندگان دولت افغانستان با مسئول قطعه ۴۳۵ قابل حل است؛

سوم: مشکلاتی که نیازمند گفتگوی رسمی دو دولت در سطح عالی هستند.

در خصوص مشکلات نوع سوم در این گزارش آمده بود که «مشکل توقیف اتباع کشور در عملیات کشفی قوای ائتلاف و حبس آنها، توقیف و حبس کسانی که در میدان جنگ دستگیر می شوند، توقیف و نگهداری این افراد بدون محاکمه، دایر کردن زندان و توقیفگاه در قلمرو افغانستان توسط قوای ائتلاف، نبود و یا کمبود اسناد الزام (گرفتاری بر مبنای قانون) در چهارچوب مذاکرات رسمی مقامات عالیرتبه دو طرف بر اساس منشور ملل متحد،

۲. د کمیسیون د لومړي او تکميلي رپورټونو د وړاندېزونو په اړه يو ځل بيا د افغان حکومت او نړيوالو قواوو ژور پام راگرځوواو د دغو رپورټونو د محتوا د دقيقې څېړنې او ارزونې غوښتنه کوو. په لومړني رپورټ کې د بگرام محبس او بنديانو ستونزې په درې برخو کې خلاصه شوې وي:

لومړی: هغه ستونزی چې د هېواد د کشفی، عدلی او قضایی ارگانو له خوا د حل وړ دي؛

دویم: هغه ستونزی چې د افغاني پلاوي او د ۴۳۵ قطعي د مسؤل سره په خبرو اترو کې د حل وړ دي؛

درېیم: هغه ستونزی چې د دوو دولتونو په کچه رسمي خبرو اترو ته اړتيا لري؛

په دغه رپورټ کې د درېيم ډول ستونزو په اړه راغلي "د هېواد د اتباعو د توقیف ستونزه چې د ائتلافي ځواکونو د کشفی عملیاتو په ترڅ کې نیول شوي، له محکمې پرته د دغو کسانو بندي کول او توقیف، د ائتلافي ځواکونو له خوا د افغانستان په قلمرو کې د محبسونو او توقیف ځایونو جوړول، د هغوی د نیولو له پاره د لازمو اسنادو نه شتون (د قانون په رڼا کې نیونې) هغه موضوع گمانې دي، چې باید د ملگرو ملتونو د منشور، له ترهگری سره د مبارزې په اړه د امنیت شورا پرېکړه لیک، له جنگي بنديانو او اسیرانو سره د چلند په اړه د جنیوا د ۱۹۴۹ م میلادي کال کنفوانسیون، د ژنیوا د څلور گونو

قطعنامه‌های شورای امنیت در مورد مبارزه با تروریسم، کنوانسیون ژنیوا (جینوا) مصوب ۱۹۴۹ در مورد رفتار با زندانیان جنگی و اسرا، کنوانسیون‌های چهارگانه‌ی ژنیوا و پروتوکول‌های الحاقی، کنوانسیون‌های بین‌المللی و منطقه‌ای مربوط به مبارزه با تروریسم، اصل حق حاکمیت افغانستان و قوانین نافذ کشور قابل حل‌اند. در واقع با گفتگوی جدی، دقیق و کارشناسانه خصوصاً در موقعیت فعلی که مسئولیت به دولت و نیروهای افغان منتقل می‌شود، می‌تواند به طور مشخص در سه عرصه حداقل مشکلات را کمتر کند:

- توقیف مظنونین و جنگجویان بر مبنای قانون و با حضور نیروهای کشفی افغانستان؛

- رهایی سریع افراد بیگناه؛

- نگهداری مظنونین و جنگجویان مطابق قوانین حقوق بشر دوستانه بین‌المللی؛

- تحویل دادن مظنونان به طرف افغانی جهت تعیین وضعیت اتهام و در صورت وجود اسناد الزام محاکمه آنها بر مبنای قوانین افغانستان».

در این گزارش، همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، تمامی مشکلات و مسئولیت‌ها متوجه نیروهای ایالات متحده امریکا دانسته نشده است. بلکه بر این نکته تأکید شده است که مشکلات مربوط به

کنفوانسیون‌ها و د هغو د الحاقی پرتوکولونو، د ترهگری پر وړاندې د مبارزې نړیوالو کنوانسیونو او د افغانستان د نافذه قوانینو او د دغه هېواد د حاکمیت اصل په پام کې نیولو سره د دواړو هېوادونو د لوړ پوړیو چارواکیو تر منځ د دوو اړخیزو خبرو اترو له لارې د حل وړ دي. په اوسني وخت کې په ځانگړي توگه په داسې یوه پړاو کې چې مسؤلیت افغان دولت او افغاني ځواکونو ته سپارل کېږي، دقیقې، جدي او کارپوهانه خبرې اترې کولی شي چې کم له کمه په درېو برخو کې ستونزې راکمې کړي:

- د قانون پر بنسټ او د افغانستان د کشفی ځواکونو په موجودیت کې د شکمنو او جگړه مارو کسانو توقیف؛
- د بې گناه وگړیو ژر تر ژره خوشې کول؛

- د نړیوالو بشر دوستانه حقونو او قوانینو مطابق د شکمنو او جگړه مارو کسانو ساتل؛

- افغاني لوري ته د شکمنو کسانو سپارل تر څو یې د تور وضعیت د افغانستان د قوانینو پر اساس د محکمې له خوا د الزامی اسنادو په شتون کې معلوم شي.»

په دغه رپورټ کې لکه څرنګه چې لیدل کېږي، ټولې ستونزې او مسؤلیتونه د امریکا د متحده ایالاتو ځواکونو ته متوجه ګڼل شوي نه دي، بلکې پر دې ټکي هم ټینګار شوی چې د درېیمې برخې اړوندې

دسته سوم (الزامات ناشی از حاکمیت دولت افغانستان بر قلمرو خویش و الزامات ناشی از منشور ملل متحد و قطعنامه های شورای امنیت) در چارچوب اسناد و قوانین بین المللی میان جانبین حل و فصل شود.

۲. ادعای نیروهای ایالات متحده امریکا مبنی بر این که قوانین بین المللی منازعات مسلحانه به آنها اجازه می دهد تا جنگجویان را تا ختم منازعه در صورتی که رهایی آنها برای صحنه نبرد خطرناک تشخیص داده شود، تحت توقیف داشته باشد، با پرسشهای ذیل مواجه است:

- مستند این ادعا به طور مشخص کدام بند و ماده از میثاق هایی است که افغانستان به آن ملحق شده است؟ استناد جوابیه به قوانین حاکم بر منازعات مسلحانه بین المللی کلی بوده و ماده مشخصی را مورد استناد قرار نداده است و همچنین استناد به منشور ملل متحد و قطعنامه های شورای امنیت و معاهدات دو جانبه میان دولتین افغانستان و ایالات متحده امریکا به صورت مشخص ادعای یادشده را مستدل نمی توانند و صرفاً حاکی از قانونی بودن حضور نیروهای ایالات متحده امریکا در افغانستان به منظور مبارزه با تروریسم و کمک به دولت افغانستان در جهت تأمین امنیت اند.

- آیا توقیف و نگهداری مظنونین به شرکت و همکاری در جنگ علیه نیروهای دولتی و بین المللی بر اساس گزارش های

ستونزی (د افغانستان دولت په خپل قلمرو باندې د حاکمیت سرچپنه لرونکي او د ملگرو ملتونو د منشور او امنیت شورا له پرېکړه لیکونو څخه سرچپنه اخیستونکي الزامونه) باید د نړیوالو اسنادو او قوانینو په رڼا کې د دواړو خواوو د جگ پوړیو چارواکیو د خبر اترو له لارې حل شي.

۲. د امریکا متحده ایالتونو د ځواکونو دغه ادعاء چې د وسلوالو شخړو نړیوال قوانین هغوی ته اجازه ورکوي، په هغه صورت کې چې د جنگیالیو خوشې کول د جگړې ډگر له پاره ستونزمن تشخیص شي، هغوی به د شخړې تر پایه تر توقیف لاندې وي، له لاندې پوښتنو سره مخامخ ده:

- د دغې ادعاء مستند په مشخص ډول د هغه میثاقونو کوم بند او ماده ده چې افغانستان له هغې سره ملحق شوي وي؟ په ځوابیه کې پر نړیوالو وسلوالو شخړو حاکمو قوانینو باندې استناد عمومي دی او کومه ځانگړې ماده یې د استناد په بڼه نه ده یاده کړې. همدارنگه د ملگرو ملتونو په منشور، د امنیت شورا ... شمېره پرېکړه لیک او د افغانستان او امریکې د متحده ایالتونو تر منځ دوه اړخیز هوکړه لیکونه په مشخصه توگه د یادې ادعاء له پاره دلیل نه شي وړاندې کولی. او یوازې په افغانستان کې له ترهگری سره د مبارزې او د دغه هېواد له دولت سره د امنیت په ټینګښت کې د مرستې له پاره د امریکې د شتون له قانوني والي څخه یادونه کوي.

- د استخباراتي راپورونو پر اساس او له

محکمې پرته د افغانستان دولتي او نړيوالو ځواکونو سره د جگړې په تور له قانوني مودې څخه زیات د کسانو توقیف او ساتل د وگړيو د اساسي او بشري حقونو او د مهمو نړيوالو میثاقونو له هغې جملې څخه د ژینو منشور د الحاقې پروتوکول د ۷۵ مادې له درېیم جزء سره په ټکر کې نه ده؟

۳- تر توقیف لاندې وگړيو د ساتلو په اړه د نړيوالو بشر دوستانه حقونو د نورمونو مطابق باید یادونه وکړو چې د اړوندو کنوانسیونونو د حکمونو په رڼا کې باید دغه ټکی روښانه شي چې آیا بې پرې نړيوالې ادارې لکه سور صلیب او سره میاشت او د ملگرو ملتونو د بشري حقونو شورا په دغو مرکزونو باندې د څارنې او تر توقیف لاندې وگړيو شکایتونو ته د لاس رسې حق نه لري او آیا د امریکا د متحده ایالتونو ځواکونه دغو نړيوالو هوکړو ته ژمن دي او کنه؟

استخباراتي بدون محاکمه در مدت زمان بیشتر از مهلت قانونی مخالف حقوق اساسی و بشری افراد و مخالف میثاق‌های مهم بین المللی از جمله جزء سوم ماده (۷۵) پروتکل الحاقی اول منشور ژینووا نیست؟

۳. در مورد نگهداری افراد تحت توقیف مطابق نورم‌های حقوق بشر دوستانه بین المللی باید یادآوری کرد که بر مبنای کنوانسیونهای مربوط، این نکته روشن شود که آیا مراجع بین المللی بی طرف مانند صلیب سرخ و هلال احمر، شورای حقوق بشر ملل متحد حق نظارت بر این مراکز و رسیدگی به شکایت افراد تحت توقیف را ندارند و آیا نیروهای ایالات متحده امریکا به این تعهد بین المللی عمل می‌کند؟

